

ОД САВЕЗА ДО САВЕЗА

doi 10.7251/POL1407266V

/Срећко Ђукић, *Повратак Савеза – Две деценије после,*
„Службени гласник“, Београд, 2012./

Појавом елемената и фактора који суштински одређују „нове“ правце и токове тренутних међународних односа у свијету, књига Повратак Савеза – две деценије после чији је аутор Срећко Ђукић, један од најкомпетентнијих српских стручњака који се бави проблематиком читавог евроазијског простора, свакако представља капитално дјело које нам осветљава једну нову Русију и уопштено читав постсовјетски простор, који се полако али сигурно захваљујући процесима који се на њему одвијају а чији је покретач Русија, враћа међу главне чиниоце међународне геополитичке сцене савременог свијета.

Књига Повратак савеза – две деценије после, састоји се из два дијела са по четири поглавља у сваком и Поговором на крају. **Први дио** књиге систематски је подијељен у четири поглавља под називима: *Од СССР-а (Савеза) ка Русији – Двадесет година без СССР-а; „Цивилизован развод“ и „ближе иностранство“ – ново руско окружење – постсовјетске земље; ЗНД – не СССР, Русија – не империја – Руско лидерство – евроатлантски процеси; и Нове структуре и нови изазови – „Не“ наднационално и „нове“ алтернативе.*

У поглављу **Од СССР-а ка Русији** аутор настоји да нам на што упечатљивији начин прикаже ерозију и на крају сам распад једне такве државне творевине какав је био СССР. Бивша совјетска империја, како је у студијама новијих датума воле називати совјетолози, кроз ово поглавље је приказана као супер – сила са свим својим предностима и недостатцима. Упркос поднаслову двадесет година без СССР-а, читаво поглавље базирано је на процес распадања Совјетског Савеза праћен слабошћу совјетског вође Горбачова, појавом Јељцина, неуспјелим августовским пучем и Бјеловешким споразумом којим је и дефинитивно престао да постоји СССР. Све ове догађаје који су били одлучујући фактори за демонтажу совјетске империје, аутор је крајње студиозно уз вјеродостојне изворе и савременике догађаја предочио у овом поглављу и самим тим омогућио прави увод у даље догађаје и процесе којима су биле изложене сада нове постсовјетске државе на челу са Русијом. Управо наредно поглавље под насловом **„Цивилизован развод“ и „ближе иностранство“ – ново руско окружење – постсовјетске земље**, даје нам са научне основе прави увид у тадашње стање у којем су се налазиле све постсовјетске земље као и сам карактер, врсту и интезитет рефлексije распада СССР-а на новостворено окружење и међународне односе уопште. Захваљујући преданом раду аутора у овом поглављу много нам је лакше схватити процес ликвидације СССР-а и нове односе који настају на његовим рушевинама. Кроз прокламоване принципе **„Цивилизовани развод“ и „ближе иностранство“** које је кроз наслов Ђу-

кић издвојио као примарне, настоји да се угради све потребно да би се избјегле нежељене посљедице које би распад државе одвеле у нежељеном правцу. СССР се распао без већих потреса и поред низа међунационалних и међуетничких сукоба које су дуги низ година потресале совјетску империју, а односи међу сада новим сусједима (државама) у већини случајева временом су достигли ниво из некадашње заједничке државе. Русија, којој се природно наметала улога предводнице на свим нивоима постсовјетске реалности стања на терену, настојала је у складу са својим тадашњим могућностима да све напоре уложи да изгради што боље односе међу новим државама по свим параметрима, упркос низу догађаја и фактора које су те њене напоре чинили још компликованијим и тежим. **Треће поглавље** представља синтезу са другим и у њему је исцрпно описано како на Русију гледају њене сада сусједне државе као и то коју би улогу руска држава требала да има у новом постсовјетском простору а да ниједним својим потезом и чином не наруши или спријечи интересе и циљеве новонасталих држава од које су се многе по први пут суочиле са својим суверенитетом. Ова комплексна проблематика детаљно је научно – исраживачким радом аутора предочена у овом поглављу. Организације које настају, првенствено ЗНД (Заједница независних држава) као наднационална структура треба да одиграју улогу од мирног коегзистирања ка интеграцији свих постсовјетских држава а да не садрже елементе руске империјалне доминације, с обзиром да се Русији у овом окружењу као што је наведено, природно предодређена највећа улога земље покретача интеграција на свим нивоима међудржавничких односа постсовјетског пространства и шире. Управо је то оно што нам Срећко Ђукић студиозно појашњава кроз читаво поглавље. С друге стране кроз поглавље Срећко Ђукић провлачи и евроатлантске структуре које имају и те како интересе и планове послјије пропасти Совјетског Савеза и које их све интензивније настоје спровести у пракси и на терену. Управо сучељавање евроатлантских и евроазијских елемената, структура и организација чине ствари за Русију и њене савезнике још комплекснијим а самим тим и тежим на простору од огромног геополитичког значаја за главне актере међународних односа како то настоји да нам појасни аутор наведеног дјела. **Нове структуре и нови изазови** – „*Не*“ *наднационално* и „*нове*“ *алтернативе* наслов је четвртог, посљедњег поглавља првог дијела књиге кроз који је приказана Русија која управо у већини новоформираних структура игра одлучујућу улогу у свим сферама регионалних процеса. Темељно је приказан висок статус и дугорочан интерес Русије у региону потпомогнут пуном сагласношћу већине постсовјетских држава. Међутим, управо брига за повредом и очувањем суверенитета и независности у одлучивању било које врсте ових држава, заједно са појавом нових изазова које намећу евроатлантске структуре својом примјетном активношћу на постсовјетском пространству, повремено спутавају постсовјетску (ре)интеграцију како нам то Срећко Ђукић наглашава у овом поглављу. Сажето дефинисање организација на челу са Русијом као што су Савез Русије и Бјелорусије, ЈЕП (Јединствени економски простор), ШОС (Шангајска организација за сарадњу),

Евразес (Евроазијска економска заједница), ОДКБ (Организација договора о колективној безбједности) дају нам прави увид у то шта државе чланице желе и у коликој могућности могу да реализују своје економске, политичке, безбједоносне и остале интересе. У најопширнијем поглављу књиге аутор пише и о геополитичким категоријама насталим и временом дефинисаним након распада СССР-а као што су Централна Азија, Црно море, Каспијско море, Кавказ. Константна борба за превласт над овим категоријама која се води између Запада и Русије и њених савезника чини ситуацију још сложенијом на читавом простору. Ту су и замрзнути конфликти Независна Абхазија, Независна Јужна Осетија, Независни Нагорно – Карабах, Независно Придњестровље, који су по Ђукићу саставни елементи интензивне геополитичке борбе за превласт. С друге стране организације као што су ГУАМ и Заједница демократског избора и Источно партнерство аргументовано су приказане као противтежа руским интересима у региону и представљају битне чиниоце западних интереса са којима се све израженије суочава и сукобљава евроазијска постсовјетска интеграција предвођена Русијом.

Други дио као и први, подијељен је на четири поглавља под називима: **Од Русије ка савезу – Интеграција, реинтеграција, империја; Глобални контекст новог савеза – Од Источноевропског савеза (уније) до данас; Путин: пројект интеграције Евроазије – Од Лисаабона до Владивостока преко ЕАЕС-а; Година 2015 – Евроазијски савез (унија) Коракно корак, са Поговором** (поднаслов *Од Савеза – ка савезу*) на крају књиге који у кратким цртама пролази кроз сва поглавља овог вриједног научног дјела. Ако је у првом дијелу књиге тежиште аутора било стављено у контекст распада СССР-а и улоге и мјеста Русије у што блажим посљедицама по њено окружење које су као слијед догађаја наступиле, **други дио** књиге представља једну врло исцрпну студију у којој је Русија са снажним аргументима са научне основе уз труд аутора, представљена као држава која на новим основама и са новим, сада државотворним највишим руководством преузима на себе улогу земље „покретача“ свих врста и видова постсовјетске (ре)интеграције. Прво поглавље другог дјела по називом **Од Русије ка Савезу** и поднасловом *Интеграција, реинтеграција империја* на један веома јасан, дескриптиван (вриједним изворима и битним савременицима процеса и догађаја) и темељан начин аутор читаоцу предочава све елементе и факторе који дефинишу реинтеграцију постсовјетског простора на челу са Русијом, што најбоље поткрепљује ова реченица Срећка Ђукића: „Она (Русија) све време после СССР-а трага за обратним путем – од нове, демократске Русије и нових држава око ње ка „новом СССР-у“, ка новом савезу, ка новој унији, интеграцији, форми и садржини односа између држава и народа, како то само живот и човек могу да одреде, створе и изграде“.¹ **Глобални контекст новог савеза – Од Источноевропског савеза (уније) до данас**, наслов је другог поглавља у којем је фактички хронолошки наведено рушење совјетског и постепено из-

¹ Срећко Ђукић, *Повратак Савеза – две деценије после*, Службени гласник, Београд 2012, стр.136.

грађивање новог Савеза који из године у годину добија своје основне контуре. После нестанка Савеза никада није било више изгледа за његов повратак него данас, што потврђује подударност покретачких снага глобалног и унутрашњег контекста.² Кроз реконфигурацију постсовјетског простора и све већи утицај Русије и изван тих оквира, глобални значај новог савеза има све примјетнију улогу у новим мултиполарним односима снага у свијету. Треће поглавље назива **Путин: пројект интеграције Евроазије – од Лисабона до Владивостока преко ЕАЕС-а** комплетно је посвећен управо ЕАЕС-у – Евроазијском економском савезу чији је идејни творац и покретач лично Владимир Путин. Кроз цијело поглавље издекламоване су тежње Русије да кроз првенствено економско повезивање ојача своју позицију и позицију својих најближих савезника, прије свега Бјелорусије и Казахстана. Само оснивање и учвршћивање ЕАЕС-а са приливом других држава сусједа и шире, имало би по замисли његових оснивача, као резултат свеобухватно повезивање евроазијског континента од Лисабона до Владивостока, а то је управо оно што нам уз замисли и идеје творца овог савеза, представља Ђукић који тежиште интеграција у овом поглављу на тај начин пребацује на економско поље. Завршно, четврто поглавље: **Година 2015 – Евроазијски савез (унија), корак по корак**, представља једну врсту наставка претходног поглавља. Аутор нам овде у самом наслову појашњава цјелокупну садржину овог поглавља, у којем се корак по корак у блиском периоду од само неколико година, предвиђа оснивање Евроазијске уније налик ЕУ, само са тежњом да се елиминишу недостатци који су све израженији у данашњој заједници европских земаља и унаприједи досадашњи односи на разним нивоима и кроз разне организације постсовјетских земаља од ЗНД-а управо до будуће Евроазијске уније. Декларација о Евроазијској економској интеграцији, чији је оснивачки текст у овом завршном поглављу „уметнуо“ Срећко Ђукић на најбољи могући начин потврђује оно чему аутор пише и шта настоји да нам представи кроз цијелу књигу. То је једна врста завршног чина стварања новог Савеза, нове сасвим другачије и на другачијим основама изграђене постсовјетске међудржавне заједнице.

Поговор на крају књиге конципиран је и подијељен на три цјелине, двије веће а то су *Од Савеза ка Русији* и *од Русије ка Савезу*, и једну мању, завршну назива *Србија и Савез*. У два прва поднасловa аутор укратко резимира све оно чему је било ријечи у овој књизи, да би са трећим и завршним насловом поговора појаснио које велике користи може имати Србија и све бивше југословенске републике од што тјешње сарадње са свим интеграционим постсовјетским структурама, као и које су то слабости које би ове републике требале отклонити да би та сарадња била што успјешнија и на корист свих. Књига **Повратак Савеза – две деценије после**, свакако представља једно од најзначајнијих дјела у новијој библиографији везано за савремену Русију, која ће итекако добро доћи

² Срећко Ђукић, *Повратак Савеза – две деценије после*, Службени гласник, Београд 2012, стр.157.

не само кругу научника који се баве проблематиком бившег СССР-а, него и за шири круг читалаца којима Русија и њено окружење, посматрано кроз призму међународних односа, постаје с разлогом, све интересантнија.

Душан Врућинић